

УПРАВЛІННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЮ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ: ОНОВЛЕНІ ПІДХОДИ

¹Вінницький національний технічний університет

² Ясський технічний університет ім. Герге Асакі

Анотація. Запропоновано вимірювати й оцінювати результативність взаємодії компонентів складних систем за допомогою комплексу показників складових результативності на підґрунті моделей Буреннікової (Поліщук) – Ярмоленка. Підкреслено, що таке вимірювання сприятиме підвищенню обґрунтованості управлінських рішень, зокрема, пов'язаних із інвестиційними процесами. Вказано на доречність використання системного та процесного підходів для адекватного вимірювання й оцінювання результативності процесів, які досліджуються.

Ключові слова: інвестиційний процес, управління, стейкхолдери, компоненти системи, результативність.

EFFICIENCY MANAGEMENT INVESTMENT PROCESSES: UPDATED APPROACHES

Abstract. It is proposed to measure and evaluate the effectiveness of the interaction of components of complex systems using a set of indicators of performance components based on the models of Burennikova (Polishchuk) - Yarmolenko. It is emphasized that such measurement will help to increase the validity of management decisions, in particular, related to investment processes. The appropriateness of using system and process approaches for adequate measurement and evaluation of the effectiveness of the processes under study is indicated.

Keywords: investment process, management, stakeholders, system components, efficiency.

Удосконалювання інвестиційних процесів, які визначають напрям розвитку економіки, є нагальною проблемою сьогодення. Дієві інвестиції сприяють економічному зростанню на основі підвищення конкурентоспроможності виробництва та його модернізації. Як відомо, інвестиції є ресурсом підприємств як систем на мікрорівні [1]. У процесі функціонування підприємства взаємодіють із багатьма зацікавленими сторонами – стейкхолдерами, у тому числі, зацікавленими в ефективних інвестиційних процесах. Підкреслимо, що нами протягом понад 20 років з теоретичної та практичної точок зору досліджуються функціонування й розвиток систем різних типів та ієрархічних рівнів із застосуванням авторського комплексу показників для обчислення результативності процесів, які відбуваються в зазначених системах [див. 2-4 та інші]. Таким комплексом показників є моделі складових результативності будь-якого процесу (у тому числі й інвестиційного) авторів Буреннікової (Поліщук)-Ярмоленка. Спеціального окреслення потребують результати практичного застосування згаданих моделей при прийнятті управлінських рішень стосовно результативності інвестиційних процесів на підприємствах.

У [2, с. 220] ми зазначали, що «...в економічній науці з-за наявності великої кількості наукових шкіл (зокрема, нової класичної школи, посткейнсіанства, неоінституціоналізму, еволюційної економіки тощо) та віддалених від реальних економічних явищ і процесів математичних, економетричних та ін. моделей, які виконують тільки евристичні функції, й досі існує онтологічна невизначеність. Як відомо, саме онтологічні наративи економічної науки окреслюють її предметне поле, визначають понятійно-категоріальні аспекти тощо». У цьому контексті є сенс приділяти увагу наративам *управління* процесами, у тому числі, інвестиційними.

«Категорія *управління*, її елементи формувались протягом тривалого часу у процесі еволюції філософської та економічної думки, зазнавали багато змін до підходів та розуміння у трактуваннях, кожного разу *управлінню* як категорії надавалось все більше функцій та чіткості» [2, с. 220]. Потреба в управлінні, в необхідності прийняття відповідного науково обґрунтованого рішення, виникає, як вважає, наприклад В. Василенко, тільки при виникненні проблеми [5]. Проблема, як правило, визначається двома станами – бажаним і фактичним. Неузгодженість між цими станами визначає

необхідність вироблення управлінського рішення чи керуючого впливу з метою приведення фактичного стану системи до бажаного. Управлінням вважають цілеспрямований вплив на об'єкт із метою зміни його стану чи поведінки у зв'язку зі змінами обставин [6, с. 10]. *Управлінням інвестиційними процесами* можна вважати такий особливий вид діяльності, котрий сприяє досягненню стратегічних цілей *зацікавлених сторін* (стейкхолдерів) стосовно інвестицій, підтримці цілісності їхніх взаємодій як системи, їхньому раціональному, дієвому функціонуванню для досягнення певного рівня *результативності* інвестиційних процесів.

Підкреслимо, що управління результативністю інвестиційних процесів підприємств має розглядатися з позицій системного підходу. При цьому виникає необхідність розроблювання й удосконалювання методики вимірювання та оцінювання результативності інвестиційних процесів. На нашу думку, дієвість інвестиційних процесів на підприємствах України може бути вимірюною та оціненою за допомогою комплексу показників складових результативності на підґрунті авторських моделей Буреннікової (Поліщук)-Ярмоленка. Таке вимірювання сприятиме підвищенню обґрунтованості управлінських рішень, у даному випадку рішень, пов'язаних із інвестиціями підприємств як систем на мікрорівні з виокремленням компонентів такої системи. При цьому «...компонентом системи, підсистемою (subsystem) називатимемо всякий елемент, який входить у склад системи як множини найпростіших частин довільної природи, неподільних з огляду вирішення конкретної задачі й закономірно пов'язаних між собою. Складну систему можна розбити на елементи (компоненти) різними способами залежно від мети дослідження...Компоненти системи володіють властивостями системи, забезпечують функціонування системи та існування її головних властивостей...» [7, с. 103].

У наших дослідженнях [2-4, 7], як завжди, наслідком процесу вважатимемо продукти цього процесу: продукт як користь – чистий наслідок процесу, продукт як втрати (втрачений наслідок процесу), загальний продукт (сукупний наслідок процесу як з позицій користі, так і з позицій втрат); масштабний продукт у вигляді продукту як користі та тієї частини продукту як втрат, котра пропорційна частці продукту як користі у загальному продукті (цей продукт характеризує масштаб процесу – звідси і походить його назва). За допомогою показників відповідних продуктів виражатимемо показники складових результативності інвестиційних процесів, кожний із яких містить як кількісну, так і якісну складові. Сукупність взаємопов'язаних показників складових результативності процесу у наших авторських моделях, яку запропоновано в роботах [2-4 та інших], є складовою частиною концептуального механізму *SEE-управління процесами* (у тому числі, інвестиційними) функціонування складних систем, котрими є підприємства.

При дослідженні інвестиційних процесів використовуватимемо із усієї множини моделей показників складових результативності такі формалізовані алгоритми зміни результативності процесів:

$$J_R = J_K \cdot J_E = J_K \cdot J_{V/Z} = J_G \cdot J_{1+V/Z}; \quad (1)$$

$$J_R = J_G \cdot J_{1+Z/V} \cdot J_{G/Z} \cdot J_{V/G} = J_G \cdot J_{1+Z/V} \cdot J_{G/Z} \cdot J_{1+Z/G}, \quad (2)$$

де індекси J_R , J_K , J_E та інші є індексами зміни певних показників як відношень відповідних показників до базисних. У цих моделях V – показник загального продукту процесу; Z – показник його продукту як затрат; $G = (V - Z)$ – показник продукту як користі процесу; $K = G + Z \cdot G/V$ – показник його масштабного продукту; $E = V/Z$ – показник ефективності процесу як відношення показників загального продукту V і продукту як затрат Z . Масштабний продукт K процесу та ефективність E процесу мають самостійне значення, характеризуючи процес з різних сторін: кінцевий продукт – з кількісної, а ефективність – з якісної. Оскільки при дослідженні процесу важливим є одночасне врахування кількісної і якісної його характеристик, то за Гегелем (якість, кількість, міра тощо) мірою R результативності процесу може бути добуток відповідних показників його масштабного (кінцевого) продукту та ефективності. Відповідні показники перемножуються, бо враховуються і перший, і другий (логічне множення): $R = K \cdot E = K \cdot V/Z = G(1 + V/Z)$. Показник R є показником результативності процесів (детальніше – в роботах ([2-4, 7] та інших).

На думку Череп А. [8, с. 601], деякі рекомендації щодо використання показників для оцінювання ефективності діяльності підприємства можна знайти в американському стандарті управлінського обліку «Вимірювання ефективності підприємства» (Statement on Management

Accounting «Measuring entity performance»; SMA 4D). Він базується на розрахунку фінансових показників (чистого прибутку, грошових потоків, рентабельності інвестицій та ін.).

Деякі результати прикладного застосування авторських моделей складових результативності інвестиційних процесів з метою удосконалення управління та прийняття дієвих рішень щодо них подано нами у [2, 4] та ін.; вони потребують подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Власова Н. О., Андросов В. Ю. Особливості та класифікація ресурсів підприємств роздрібно торгівлі / Н. О. Власова, В. Ю. Андросов // Вісник Львівської комерційної академії: зб. наук. праць. Серія: Торгівля, комерція, підприємництво. 2013. Вип. 15. С. 12=16.

2. Буреннікова Н. В. Теоретико-прикладні аспекти управління ефективністю інвестицій промислових підприємств з позицій стейкхолдерської теорії: сутність, показники / Н. В. Буреннікова, В. О. Ярмоленко, В. В. Кавецький // Бізнес Інформ. № 1. 2020. С. 218-229. [https://www.businessinform.net/export_pdf/business-inform-2019-12_0-pages-102_110\(14\).pdf](https://www.businessinform.net/export_pdf/business-inform-2019-12_0-pages-102_110(14).pdf)

3. Ярмоленко В. О. Складові результативності функціонування складних систем як об'єкти моделювання / В. О. Ярмоленко, Н. В. Поліщук // Вісник Черкаського університету. Серія: Економічні науки. Черкаси: ЧНУ. 2012. № 33(246). С. 86-93.

4. Поліщук (Буреннікова) Н. В. Функціонування економічних систем: моделі складових результативності : [моногр.]. Вінниця : ВНАУ, 2010. 396 с.

5. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством. К.: Цул, 2003. 504 с.

6. Шатун В. Т. Основи менеджменту [Текст]: Навчальний посібник. /Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. 376 с.

7. Ярмоленко В. О. Вимірювання ефективності процесів функціонування компонент системи на основі моделей складових результативності: енергетичний аспект / В. О. Ярмоленко, Н. В. Буреннікова // Бізнес Інформ. 2019. № 12. С. 102-110. URL: https://www.businessinform.net/export_pdf/business-inform-2019-12_0-pages-102_110.pdf

8. Череп А.В., Северина С.В. Врахування інтересів стейкхолдерів при управлінні ефективністю діяльності підприємства. Міжнародна економічна політика. 2012. Спец. вип.: У 2 ч. Ч. 1. С. 596-602.

Буреннікова Наталія Вікторівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємства та виробничого менеджменту Вінницького національного технічного університету, Вінниця, Україна, e-mail: n.burennikova@ukr.net

Русу Іоани – доктор інженерії, професор Ясського технічного університету ім. Герге Асакі, Ясси, Румунія, e-mail: vrusu2003@gmail.com

Burennikova Nataliia V. – Doctor. Econ. Sc., Professor, Professor of the Department of Enterprise Economics and Production Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, Ukraine, e-mail:n.burennikova@ukr.net

Rusu Ioan – doctor of engineering, Professor of Technical University Gheorghe Asachi of Iasi, Iasi, Romania, e-mail: vrusu2003@gmail.com